

**Kamer
der Volksvertegenwoordigers**

**Chambre
des Représentants**

12 MAART 1952.

WETSVOORSTEL
tot aanvulling van het eerste artikel
van de samengeordende wetten
op de handelsvennootschappen.

VERSLAG
NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE ⁽¹⁾, UITGEBRACHT
DOOR DE HEER DE GRYSE.

MEVROUWEN, MIJNE HEREN.

Het wetsvoorstel dat ter bespreking werd overgelegd heeft voor doel : de handelsvennootschappen te verplichten hun maatschappelijke zetel te vestigen : hetzij in de gemeente, hetzij in de agglomeratie waar het bedrijf wordt uitgeoefend.

Wanneer er verscheidene exploitatiezetels zijn, zou de maatschappelijke zetel verplichtend dienen gevestigd te worden, hetzij in de gemeente, hetzij in de agglomeratie waar één van de zetels gevestigd is.

Bij dit alles wordt voorzien dat de bijeenkomsten van de raad van beheer en van de algemene vergadering ten maatschappelijken zetel moeten gehouden worden.

Tot daar dus de hoofdbeschikkingen van het wetsvoorstel.

De beweegredenen die geleid hebben tot het indienen van het wetsvoorstel worden zeer duidelijk gemaakt in de toelichting.

Men vertrekt van de vaststelling dat zeer vele vennootschappen de maatschappelijke zetel te Brussel vestigen, terwijl de werkelijke zetel zich in de provincie bevindt. Dit verschijnsel doet zich van langs om meer voor. In de laatste jaren gebeurde het inderdaad meerdere malen dat belangrijke vennootschappen die tot dusver hun maatschappelijke zetel in de provincie hadden gevestigd, de overdracht van deze zetel naar de hoofdstad lieten gebeuren. Het feit kan niet geloofwaardig dat er zich zodoende in de hoofdstad een steeds verregaande economische en financiële concentratie

⁽¹⁾ Samenstelling van de Commissie : de heer Joris, voorzitter; de heren Charlotiaux, Charpentier, De Gryse, De Peuter, Mevr. De Riemaecker-Legot, de heren du Bus de Warnaffe, Fimmers, Hermans (Fernand), Lambotte, Nossent, Oblin, Robyns. — Bohy, Camby, Collard, Craeybeckx, Deruelles, Mevr. Fontaine-Borguet, de heren Hossey, Housiaux, Soudan. — Janssens, Leclercq.

Zie :

65 (B. Z. 1950) : Wetsvoorstel.

12 MARS 1952.

PROPOSITION DE LOI
complétant l'article premier
des lois coordonnées
sur les sociétés commerciales.

RAPPORT
FAIT AU NOM DE LA
COMMISSION DE LA JUSTICE ⁽¹⁾,
PAR M. DE GRYSE.

MESDAMES, MESSIEURS.

La proposition de loi soumise à l'examen a pour objet d'obliger les sociétés commerciales à établir leur siège social, soit dans la commune, soit dans l'agglomération où s'exerce l'entreprise.

Lorsqu'il existe plusieurs sièges d'exploitation, le siège social devrait obligatoirement être établi soit dans la commune, soit dans l'agglomération où se trouve l'un des sièges.

En outre, il est prévu que les réunions du conseil d'administration et des assemblées générales devront être tenues au siège social.

Telles sont les dispositions essentielles de la proposition de loi.

Les motifs qui ont amené le dépôt de la proposition de loi sont précisés dans les développements.

On part de la constatation que de très nombreuses sociétés établissent leur siège social à Bruxelles, alors que le siège effectif se trouve en province. Ce phénomène se présente de plus en plus. En effet, au cours des dernières années, il est arrivé à plusieurs reprises que des sociétés importantes qui, jusqu'alors, avaient leur siège social en province, ont transféré celui-ci dans la capitale. Il est indéniable qu'il se forme de la sorte dans la capitale une concentration économique et financière toujours plus forte. Cette situation contribue à localiser de plus en plus à

⁽¹⁾ Composition de la Commission : M. Joris, président, MM. Charlotiaux, Charpentier, De Gryse, De Peuter, Mme De Riemaecker-Legot, MM. du Bus de Warnaffe, Fimmers, Hermans (Fernand), Lambotte, Nossent, Oblin, Robyns. — Bohy, Camby, Collard, Craeybeckx, Deruelles, Mme Fontaine-Borguet, MM. Hossey, Housiaux, Soudan. — Janssens, Leclercq.

Voir :

65 (S. E. 1950) : Proposition de loi.

daarstelt. Dit feit helpt ertoe bijdragen dat de commando-posten op het gebied van het zakenleven zich van langs om meer te Brussel situeren, en dat het hoger beleid van de handels- en nijverheidswereld aldaar wordt samengetrokken.

Tot illustratie hiervan kunnen wij gewag maken van de statistische gegevens die door het « Centrum van Onderzoek voor de nationale oplossing van de maatschappelijke, politieke en rechtskundige vraagstukken in de Vlaamse en Waalse gewesten » in zijn algemeen verslag van 10 October 1950 aan de heren Voorzitters der Wetgevende Kamers, weerhouden zijn.

Hier wordt er op gewezen dat Brussel thans 56 % der zetels van het totaal der Belgische ter beurs gekwoteerde vennootschappen telt. Daarenboven bevinden zich 57 % der beheerdersmandaten van Belgische ter beurs gekwoteerde vennootschappen in handen van inwoners van Brussel.

Terecht wordt hierbij aangemerkt dat « deze dan nog overwegend mandaten zijn van de belangrijkste vennootschappen ». En om het in een adem uit te drukken verklaart het verslag textueel : « Bijna al de in het bankwezen, de verzekeringen, de industrie en het transportwezen geïnvesteerde kapitalen worden te Brussel beheerd ».

De indieners van het huidig wetsvoorstel menen dat dit alles niet gebeurt zonder werkelijke schade voor de provincie.

Vele vruchten welke gewonnen worden door de arbeid en de bedrijvigheid der industrieën die in de Provincie gevestigd zijn, worden haar in feite ontnomen. De belangstelling gaat van langs om meer naar de hoofdstad, en dit brengt al te vaak verwaarlozing mede voor de provincie. Dit heeft niet alleen zijn terugslag op de economische en financiële welvaart van de provincie, maar onrechtstreeks brengt het zelfs schade toe aan het cultuurpeil van de provincie.

Terecht voegt men daar nog bij dat ook op sociaal gebied de systematische vestiging van de maatschappelijke zetels van bedrijven in de hoofdstad, dan wanneer de werkelijke bedrijvigheid in de provincie uitgeoefend wordt, verhoudingen in het leven roept die niet gezond blijken te zijn. Wanneer administratie en hogere directie van een vennootschap veraf zijn van het personeel en van de haard der bedrijvigheid, dan schaadt dit ongetwijfeld de betrekkingen die normaal deze moeten zijn van medewerking en van verstandhouding.

Beheerders en hogere directie verliezen aldus veelal contact met het personeel, en blijven praktisch onbereikbaar. Niet alleen is dit feit op zich zelf verkeerd, maar het brengt een psychologische weerslag bij het volk, die niet van aard is om wederzijds begrip en waardering in de hand te werken.

Het voorstel heeft tot doel een eerste maatregel tot stand te laten komen om paal en perk te stellen aan de te verregaande concentratie in Brussel van parastatale en van private ondernemingen. Het beoogt datgene naar de provincie terug te brengen, en datgene bij de Provincie te laten, wat haar redelijkerwijze toekomt.

Gewis, niet allen zijn voorstanders van het wetsvoorstel.

De adviezen van de hogere magistraten, die men vroeger reeds had geconsulteerd, waren in uiteenlopende zin.

Representatieve economische groeperingen als het « Vlaams Economisch Verbond » en de « Conseil économique wallon » waren daarentegen eensgezinde voorstanders van het wetsvoorstel.

Degenen die het wetsvoorstel bestrijden zoeken hun voornaamste argument in het principe van de « vrijheid »:

Bruxelles les postes de commande du monde des affaires et à concentrer en cette ville la haute direction du commerce et de l'industrie.

Pour illustrer ce phénomène nous nous référons aux données statistiques fournies par le « Centre de Recherche pour la solution nationale des problèmes sociaux, politiques et juridiques en régions wallonnes et flamandes », dans son rapport général du 10 octobre 1950 aux Présidents des Chambres législatives.

Il y est souligné que Bruxelles compte présentement 56 % des sièges de l'ensemble des sociétés belges cotées en bourse. En outre, 57 % des mandats d'administrateurs de sociétés belges cotées en bourse sont entre les mains d'habitants de Bruxelles.

C'est avec raison que l'on a fait observer à cette occasion « que ce sont en majorité les mandats des sociétés les plus importantes »: Et, dans un souci de brièveté, le rapport déclare textuellement : « Presque tous les capitaux investis dans la banque, l'assurance, l'industrie et les transports sont administrés à Bruxelles. »

Les auteurs de la présente proposition de loi estiment que tout cela porte un préjudice réel à la province.

Une grande partie du fruit du travail et de l'activité des industries, établies en province, est en fait soustraite à celle-ci. L'intérêt se porte toujours davantage vers la capitale, trop souvent au détriment de la Province. Non seulement la prospérité économique et financière de la Province s'en ressent, mais indirectement cette situation porte préjudice au niveau culturel de la Province.

On y ajoute, non sans raison, que du point de vue social également, l'établissement systématique dans la capitale des sièges sociaux d'entreprises exerçant leur activité réelle en province est susceptible d'engendrer des situations malsaines. Lorsque l'administration et la haute direction d'une société se trouvent loin du personnel et du centre d'activité, il est hors de doute que devront en souffrir les rapports qui normalement devraient être de collaboration et d'entente.

C'est ainsi que, restant pratiquement hors d'atteinte, les administrateurs et la haute direction perdent en général tout contact avec leur personnel. Non seulement ce fait est déplorable en lui-même, mais sa répercussion psychologique dans le peuple n'est pas de nature à favoriser la compréhension et l'estime réciproques.

La proposition tend à réaliser une première mesure pour mettre un frein à la concentration excessive à Bruxelles d'entreprises parastatales et privées. Elle vise à ramener en province et à y laisser ce qui, logiquement, devrait y rester.

Certes, tous ne sont pas partisans de la proposition de loi.

Les avis d'éminents magistrats, déjà consultés antérieurement, étaient divergents.

En revanche, des groupements économiques représentatifs, tels que le « Conseil économique wallon » et le « Vlaams Economisch Verbond », se sont ralliés unanimement à la proposition de loi.

Les adversaires de la proposition de loi tirent leur principal argument du principe de la « liberté ». Au nom de

In naam van deze vrijheid eisen zij voor de vennootschappen het recht op de maatschappelijke zetel te vestigen waar het hun belijft.

Zeer terecht kan men antwoorden met te verwijzen naar hetgeen als verplichting geldt in zake de woonplaats van de enkeling. Het is de wet die ingevolge artikel 102 van het Burgerlijk Wetboek de woonplaats van de staatsburger vaststelt. De woonplaats is daar waar de enkeling zijn bijzonderste verblijf heeft. Het is de plaats waar hij gewoonlijk woont: de plaats kortom, die kan aanzien worden als voornaamste centrum van zijn industriële, commerciële of intellectuele bedrijvigheid.

Het staat derhalve de staatsburger niet vrij de ene of andere plaats naar eigen willekeur als woonplaats aan te duiden. Het is de wet zelf die de woonplaats ingevolge vaststaande criteria aanwijst.

Waarom zou de wet dan niet evengoed kunnen voorschrijven dat de maatschappelijke zetel van een vennootschap van rechtswege daar gevestigd is waar de bedrijfsgebouwen en meteen de werkelijke bedrijvigheid van de vennootschap gelegen zijn?

De wet verleent, onder bepaalde voorwaarden, de rechtspersoonlijkheid aan de handelsvennootschappen. Waarom zou de wet dit niet ondergeschikt mogen maken aan een analoge beschikking als deze van artikel 102 van het Burgerlijk Wetboek?

Sommige leden van Uwe Commissie zijn van oordeel dat het wetsvoorstel *geen praktisch nut* zal bijbrengen: het wetsvoorstel zal zeker niet voor gevolg hebben dat de productie zal stijgen; de welvaart van de provincie zal er niet in aanzienlijke mate door stijgen, het zal slechts nutteloze moeilijkheden bijbrengen in de verhoudingen met centrale besturen en in de onderlinge betrekkingen tussen maatschappijen.

Men kan inderdaad sceptisch staan ten overstaan van een onmiddellijk gunstig resultaat dat het wetsvoorstel voor gevolg zou hebben. Het feit der centralisatie is wellicht reeds te diep ingeworteld dan dat men vrij spoedig met gunstige resultaten tot een normale verhouding zou kunnen terugkeren.

Overigens wordt het wetsvoorstel niet bedoeld als enig middel om een volledige en onmiddellijke oplossing te worden voor een probleem dat ten slotte veel breder uitgaat.

Dat beduidt evenwel niet dat men geen resultaat te verwachten heeft van hetgeen thans voorgesteld wordt.

Op economisch en financieel gebied kan het gunstige resultaten opleveren; op sociaal gebied is het volop verantwoord en bij dit alles valt niet te miskennen dat het in de Waalse en Vlaamse gewesten een gunstige psychologische weerslag zal kennen.

Uw Commissie heeft op grond van deze overwegingen, het wetsvoorstel goedgekeurd met 10 tegen 4 stemmen.

Dit verslag werd eenparig goedgekeurd.

De Verslaggever.
A. DE GRUYSE.

De Voorzitter.
L. JORIS.

cette liberté, ils réclament pour les sociétés le droit de s'établir où elles l'entendent.

On pourra y répondre fort à propos en se référant à l'obligation existant au point de vue du domicile de l'individu. C'est la loi qui, par l'article 102 du Code civil, détermine le domicile du citoyen. Le domicile est au lieu où l'individu a son principal établissement. C'est l'endroit où il habite personnellement, bref, le lieu qui peut être considéré comme le centre principal de son activité industrielle, commerciale ou intellectuelle.

Par conséquent, il n'est point loisible au citoyen de désigner à son gré comme son domicile l'un ou l'autre endroit. C'est la loi elle-même qui détermine le domicile d'après des critères établis.

Pourquoi, dès lors, la loi ne pourrait-elle tout aussi bien prescrire que le siège social d'une société sera établi de plein droit là où sont sis les bâtiments industriels et où s'exerce également l'activité réelle de la société?

Sous certaines conditions, la loi confère la personnalité civile aux sociétés commerciales. Pourquoi ne pourrait-elle en subordonner l'octroi à une disposition analogue à celle de l'article 102 du Code civil?

Certains membres de votre Commission estiment que la proposition de loi ne présentera *aucune utilité pratique*: la proposition de loi n'aura certes pas pour effet d'augmenter la production. La prospérité de la province n'en augmentera pas de façon appréciable, et cela ne pourra qu'amener d'inutiles complications dans les rapports avec les administrations centrales et dans les relations réciproques entre les sociétés.

On peut, en effet, être sceptique quant à l'effet favorable immédiat de la proposition de loi. Le fait de la centralisation s'est sans doute enraciné trop profondément pour que l'on puisse en revenir assez rapidement à un équilibre normal.

D'ailleurs, l'auteur de la proposition ne prétend nullement que celle-ci soit la solution complète et immédiate d'un problème qui revêt au fond, une ampleur plus grande.

Toutefois, cela ne signifie pas que l'on ne puisse s'attendre à des résultats des dispositions actuellement préconisées.

Sur les plans économique et financier, elles peuvent amener des résultats favorables; sur le plan social elles se justifient pleinement, et de plus il est indéniable qu'elles rencontreraient en régions wallonnes et flamandes une réaction psychologique favorable.

Eu égard à ces considérations, votre Commission a adopté la présente proposition de loi par 10 voix contre 4.

Le rapport a été adopté à l'unanimité.

Le Rapporteur.
A. DE GRUYSE.

Le Président.
L. JORIS.

**Kamer
der Volksvertegenwoordigers**

**Chambre
des Représentants**

12 MAART 1952.

WETSVOORSTEL
tot aanvulling van het eerste artikel
van de samengeordende wetten
op de handelsvennootschappen.

VERSLAG
NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE JUSTITIE (1), UITGEBRACHT
DOOR DE HEER DE GRYSE.

ANNEXE.

ADVIES VAN DE CENTRALE RAAD
VOOR HET BEDRIJFSLEVEN.

*Aan de heer Minister van Economische Zaken
en Middenstand.*

Mijnheer de Minister,

De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, in voltallige vergadering bijeengekomen op Woensdag, 16 Juli 1952, heeft eenparig het volgende advies uitgebracht betreffende het wetsvoorstel van de heer Philippart van 23 December 1947, tot aanvulling van het eerste artikel van de samengeordende wetten op de handelsvennootschappen:

« Onzes inziens moeten wij dit vraagstuk bespreken binnen de grenzen gesteld door de regelen waarbij de bevoegdheid van de Raad wordt bepaald.

» Wij hebben slechts het economisch aspect er van te onderzoeken en, bij dit onderzoek, de economische terugslag van zijn maatschappelijke aspecten te betrekken.

» Bovendien, echter, menen wij dat wij ons tot het gebied van de beginselen moeten beperken, zonder over te gaan tot een uitvoerig juridisch onderzoek van de aan het Parlement voorgelegde ontwerpen van tekst en amendementen.

12 MARS 1952.

PROPOSITION DE LOI
complétant l'article premier
des lois coordonnées
sur les sociétés commerciales.

RAPPORT
FAIT AU NOM DE LA
COMMISSION DE LA JUSTICE (1),
PAR M. DE GRYSE.

BIJLAGE.

AVIS DU CONSEIL CENTRAL DE L'ECONOMIE.

*A Monsieur le Ministre des Affaires Economiques
et des Classes Moyennes.*

Monsieur le Ministre,

Le Conseil Central de l'Economie, réuni en séance plénière le mercredi 16 juillet 1952, a exprimé unanimement l'avis suivant, relatif à la proposition de loi Philippart du 23 décembre 1947 complétant l'article premier des lois coordonnées sur les sociétés commerciales:

« Les règles définissant la compétence du Conseil nous paraissent devoir fixer les limites dans lesquelles nous devons maintenir la discussion de ce problème.

» Nous n'avons à examiner que son aspect économique, en comprenant dans cet examen les répercussions économiques de ses aspects sociaux.

» Mais en outre, nous estimons devoir nous maintenir sur le plan des principes, sans entrer dans l'examen juridique détaillé des projets de texte et d'amendements soumis au Parlement.

H.

» Het schijnt ons toe dat het beginsel der economische decentralisatie moet in acht genomen worden.

» Het lijkt ons gezond dat iedere streek ten volle voordeel zou halen uit de economische bedrijvigheid die zich op haar grondgebied ontwikkelt.

» Anderzijds, achten wij het, zowel van louter economisch standpunt uit als ter wille van het behoud van een gezond maatschappelijk evenwicht, ten zeerste ongepast dat het hoge beheer der zaken zou gescheiden worden van de eigenlijke productieve bedrijvigheid.

» Naar ons oordeel is het bovendien opmerkenwaardig dat de Limburgse steenkolenmijnen hun maatschappelijke zetel te Brussel hebben, terwijl die van de oude steenkolenmijnen in de nabijheid van hun exploitatiezetel gelegen is.

» Maar wij zijn er van overtuigd dat het wetsvoorstel van de heer Philippart op zich zelf niet volstaat om die doelstellingen te verwezenlijken.

» Derhalve, alhoewel wij de beginselen van dit voorstel steunen, zijn wij van oordeel dat de studie van dit vraagstuk, buiten de huidige parlementaire procedure, zou moeten hervat worden ten einde de andere maatregelen vast te stellen die een vollediger oplossing zouden kunnen tot stand brengen. »

Waren aanwezig op de voltallige vergadering van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, op 16 Juli :

De heren Bal, Baptist, Bekaert, Brat, Brouhon, Buts, Canivet, Conix, Cool, De Bock, Degeer, De Landsheer, Delbaere, De Leener, Delruelle, De Voghel, Dereau, Deweerdt, Dumont de Chassart, Duriau, Everling, Finet, Fraeters, Franck, Genot, Gerlache, Keuleers, Lambert, Micha, Missiaen, Moreau de Melen, Naveau, Peltzer, Piette, Polspoel, Raymaekers, Rollier, Rousseaux, Smets, Steels, Van Blaedel, Vaes, Van der Rest, P., Van Dormael, Van Vlaenderen, Van Wesemael, Vauthier, Vieuxjant, Vuylsteke.

Met bijzondere hoogachting,

De Secretaris van de Raad,
Charles ROGER.

» Le principe de la décentralisation économique nous paraît s'imposer.

» Il nous paraît sain que chaque région puisse pleinement tirer parti de l'activité économique qui se développe sur son territoire.

» Nous considérons, d'autre part, comme particulièrement contre-indiqué, tant au point de vue strictement économique que pour la sauvegarde d'un sain équilibre social, que la haute administration des affaires puisse être dissociée de l'activité productrice proprement dite.

» Nous paraît d'ailleurs digne d'être noté le fait que les charbonnages limbourgeois ont leur siège social à Bruxelles, tandis que celui des charbonnages anciens se trouve près de leur siège d'exploitation.

» Mais nous sommes convaincus qu'à elle seule, la proposition de loi Philippart ne peut suffire à réaliser ces objectifs.

» C'est pourquoi, tout en appuyant les principes de cette proposition, nous estimons, qu'indépendamment de la procédure parlementaire actuelle, l'étude de ce problème devrait être reprise pour définir les autres mesures de nature à y apporter une solution plus complète. »

Etaient présents à la séance plénière du Conseil Central de l'Economie du 16 juillet :

MM. Bal, Baptist, Bekaert, Brat, Brouhon, Buts, Canivet, Conix, Cool, De Bock, Degeer, De Landsheer, Delbaere, De Leener, Delruelle, De Voghel, Dereau, Deweerdt, Dumont de Chassart, Duriau, Everling, Finet, Fraeters, Franck, Genot, Gerlache, Keuleers, Lambert, Micha, Missiaen, Moreau de Melen, Naveau, Peltzer, Piette, Polspoel, Raymaekers, Rollier, Rousseaux, Smets, Steels, Van Blaedel, Vaes, Van der Rest, P., Van Dormael, Van Vlaenderen, Van Wesemael, Vauthier, Vieuxjant, Vuylsteke.

Je vous prie de recevoir, Monsieur le Ministre, l'expression de ma haute considération.

Le Secrétaire du Conseil,
Charles ROGER.